

**Rīgas valstspilsētas pašvaldības pabalsts
mājokļa pielāgošanai personām ar redzes invaliditāti:
vajadzību, izlietojuma un ietekmes izvērtējums**

**Rīgas valstspilsētas pašvaldības Labklājības departaments
2025**

Pētījuma kopsavilkums

Pētījums analizē Rīgas valstspilsētas pašvaldības pabalsta mājokļa pielāgošanai personām ar redzes invaliditāti izlietojumu, tā atbilstību klientu individuālajām vajadzībām un ietekmi uz personu ikdienas funkcionēšanu, drošību un patstāvību. Pētījuma ietvaros tika veikta kvalitatīvi–kvantitatīva analīze, izmantojot klientu lietu datu analīzi, strukturētas telefonintervijas ar pabalsta saņēmējiem un daļēji strukturētu interviju ar Sociālā dienesta ergoterapeitu. Kopumā analizētas 74 klientu lietas un aptaujāti 35 klienti, kas pārstāvēja piecas galvenās pabalsta izlietojuma kategorijas: fiziskās vides pielāgošana un remonts, elektromontāža, lielā sadzīves tehnika, mazā sadzīves tehnika un datortehnika.

Pētījuma rezultāti liecina, ka pabalsts tiek izmantots mērķtiecīgi un atbilstoši klientu reālajām vajadzībām, prioritāri uzlabojot mājokļa drošību, pieejamību un funkcionalitāti. Visbiežāk pabalsts tiek izmantots fiziskās vides pielāgošanai (39%), kam seko mazā sadzīves tehnika (21%), datortehnika (18%), lielā sadzīves tehnika (15%) un elektromontāžas darbi (7%). Pētījums apstiprina, ka mājokļa pielāgošana būtiski uzlabo personu ar redzes invaliditāti patstāvību, drošību un spēju veikt ikdienas aktivitātes, vienlaikus samazinot atkarību no citu personu palīdzības un veicinot sociālo un ekonomisko līdzdalību.

Problēma un pētījuma aktualitāte

Personām ar redzes invaliditāti mājokļa vide bieži rada būtiskus funkcionālus ierobežojumus, kas ietekmē viņu drošību, patstāvību un dzīves kvalitāti. Nepiemēroti vides apstākļi, piemēram, nolietoti grīdas segumi, nepiemērotas vannas istabas, nedroša elektroinstalācija vai nepielāgota sadzīves tehnika, palielina traumu risku un ierobežo personu iespējas patstāvīgi veikt ikdienas aktivitātes. Pašvaldības pabalsts mājokļa pielāgošanai ir būtisks instruments šo problēmu risināšanai, tomēr pastāvēja signāli, ka pabalsta izlietojums ne vienmēr nodrošina maksimāli efektīvu rezultātu un pilnībā nerasniedz tā mērķi – uzlabot personu ar redzes invaliditāti funkcionēšanu un dzīves kvalitāti.

Papildus aktualitāti pastiprina fakts, ka liela daļa personu ar redzes invaliditāti dzīvo novecojušos mājokļos, kas neatbilst pieejamības un drošības prasībām. Nepietiekama

pielāgošana var saglabāt augstu atkarības līmeni no citu personu palīdzības, samazināt personas sociālo līdzdalību un nodarbinātības iespējas, kā arī mazināt publisko resursu izmantošanas efektivitāti. Tādēļ bija nepieciešams izvērtēt, cik lielā mērā pabalsts atbilst klientu vajadzībām un kā tas ietekmē viņu ikdienas dzīvi.

Pētījuma mērķis

Pētījuma mērķis bija noskaidrot personu ar redzes invaliditāti sadzīviskās vajadzības mājokļa pielāgošanā atbilstoši individuālajām funkcionālajām spējām, kā arī izvērtēt pabalsta ietvaros veiktās mājokļa pielāgošanas un iegādāto tehnisko risinājumu lietošanas pieredzi un to ietekmi uz klientu ikdienas dzīves kvalitāti, patstāvību un drošību. Papildus mērķis bija analizēt pabalsta izlietojuma struktūru, izvērtēšanas procesu un ergoterapeita lomu pielāgošanas risinājumu izvēlē un efektivitātes nodrošināšanā.

Pētījuma dizains un metodoloģija

Pētījumā tika izmantota kvalitatīvi–kvantitatīva pieeja, kas ļāva iegūt visaptverošu izpratni par pabalsta izlietojumu, klientu vajadzībām un pielāgošanas ietekmi uz ikdienas funkcionēšanu.

Kvalitatīvā pētījuma ietvaros tika veikta daļēji strukturēta intervija ar Rīgas Sociālā dienesta ergoterapeitu, kurš veic klientu funkcionālo spēju novērtēšanu, identificē vides šķēršļus un sniedz rekomendācijas mājokļa pielāgošanai. Papildus tika veiktas strukturētas telefonintervijas ar 35 klientiem, kas bija saņēmuši pabalstu un pārstāvēja dažādas pielāgojumu kategorijas. Šīs intervijas ļāva analizēt klientu pieredzi, prioritātes, preču lietojumu un pielāgošanas ietekmi uz viņu ikdienu.

Kvantitatīvā pētījuma ietvaros tika analizētas 74 klientu lietas, kas ietvēra informāciju par klientu vecumu, dzimumu, invaliditātes grupu, pabalsta izlietojuma veidu un summu. Šī analīze ļāva identificēt galvenās pabalsta izlietojuma tendences, klientu demogrāfisko profilu un pielāgojumu prioritātes.

Datu analīze ietvēra gan statistisko sadalījumu analīzi, gan kvalitatīvo datu interpretāciju, identificējot galvenās pielāgošanas kategorijas, vajadzību struktūru un pielāgošanas ietekmi uz klientu funkcionēšanu un patstāvību.

Galvenie pētījuma secinājumi

Pētījums apliecina, ka personas ar redzes invaliditāti skaidri apzinās savas vajadzības un izmanto pabalstu mērķtiecīgi, lai risinātu konkrētus ikdienas funkcionēšanas un drošības

izaicinājumus. Klientu izvēles ir praktiskas un balstītas reālās vajadzībās, īpaši prioritizējot drošības uzlabošanu un traumu riska mazināšanu.

Visbiežāk pabalsts tiek izmantots fiziskās vides pielāgošanai un remontdarbiem, kas veido 39% no visiem izlietojuma gadījumiem. Šie pielāgojumi ietver grīdas seguma nomaiņu, logu un durvju nomaiņu, vannas istabas pielāgošanu un virtuves pārveidošanu, kas būtiski uzlabo drošību un funkcionalitāti. Mazā sadzīves tehnika (21%) un datortehnika (18%) ir nozīmīgi risinājumi, kas veicina personu patstāvību, ļauj veikt sadzīves darbības un uzturēt sociālo un profesionālo aktivitāti.

Ergoterapeita iesaiste pabalsta piešķiršanas procesā ir būtisks kvalitātes nodrošināšanas elements, jo tas ļauj precīzi izvērtēt klienta vajadzības un novērst nepamatotus vai neefektīvus pirkumus. Izvērtēšanas process ir strukturēts, caurspīdīgs un ietver vairākus kontroles posmus, kas nodrošina efektīvu publisko līdzekļu izmantošanu.

Pabalsts būtiski uzlabo personu drošību, patstāvību un dzīves kvalitāti, samazina traumu risku, veicina sociālo līdzdalību un nodarbinātības iespējas, kā arī mazina atkarību no citu personu palīdzības. Tomēr konstatēts, ka maksimālais pabalsta apmērs bieži nav pietiekams visaptverošai mājokļa pielāgošanai, un klientiem daļa izmaksu jāsedz pašiem.

Kopumā pētījums apstiprina, ka pašvaldības pabalsts mājokļa pielāgošanai ir efektīvs sociālā atbalsta instruments, kas veicina personu ar redzes invaliditāti funkcionālo neatkarību, drošību un dzīves kvalitāti, vienlaikus uzlabojot viņu iespējas pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības un darba dzīvē.